

FİİLLER (EYLEMLER)

Fiil (eylem); iş, oluş, hareket bildiren; kip ve kişi anlamı taşıyan sözcüklerdir.

- Derse erkenden geldi.
- Soruları hemen çözmüş.
- Kitapları şimdi okuyor.

(Örneklerdeki “gel-, çöz-, oku-“ sözcükleri hareket bildirdikleri, kip ve kişi anlamı taşıdıkları ve “-mak / -mek” ekini alabildikleri için eylemdir.)

Anlamına ve yapılışına göre fiiller üçe ayrılır:

a) Kılış (İş) Fiili: Yapılan işten etkilenen bir varlığın, nesnenin bulunduğu fiillerdir. Nesne alabilen yani "onu" sözcüğünü kabul eden fiilerdir.

- Topu bahçeye attı.
- Kitabın kapağını açtı.
- Evi iyice temizledi.

Örneklerdeki "attı", "açtı", "temizledi" sözcükleri nesne aldığı ve "onu" sözcüğünü kabul ettiği için kılış fiillerdir.

b) Durum Fiili: Yapılan işten etkilenmeyen, nesne alamayan, “onu” sözcüğünü kabul etmeyen fiillerdir.

- Sınıf hemen sustu.
- Bugün çok güldük.
- Derse erken geldi.

(Örneklerdeki “sustu, güldük, geldi” sözcükleri nesne alamadığı ve “onu” sözcüğünü kabul etmediği için durum fiilidir.)

c) Oluş Fiili: Uzun zaman içinde, belli bir süreçte meydana gelen fiillerdir. Öznede değişim meydana gelir.

- Okulun dış kapısı paslanmış.
- Saçları hemen ağardı.
- Yapraklar da sarardı.

(Örneklerdeki “paslandı, ağardı, sarardı” sözcükleri belli bir süreçte meydana geldiği için oluş fiilidir.)

AKLINDA OLSUN

Fiiller, “-mak / -mek” ekini alabilen sözcüklerdir.

“bil-, gör-, anla-, dine-, söyle-,” sözcükleri“-mak / -mek” ekini alabildikleri için eylemdir.

“kitap, çanta, kalem” sözcükleri

“-mak / -mek” ekini alamadıkları için eylem değildir.

ÇEKİMLİ FİİL:

Kip ve kişi anlamı taşıyan fiilere çekimli fiil denir.

KİP EKLERİ

A) HABER (BİLDİRME) KİPLERİ: Zaman anlamı taşıyan kiplerdir.

1) Bilinen (Görülen, di’li) Geçmiş Zaman: -dı, -di, -du -dü; -tı, -ti, -tu, -tü

Anladım	Anladık
Anladın	Anladınız
Anladı	Anladılar

AKLINDA OLSUN

Kip Ekleri

A) Haber (Bildirme) Kipleri

1) Bilinen (Görülen) Geçmiş Zaman
2) Duyulan (Öğrenilen) Geçmiş Zaman
3) Şimdiki Zaman
4) Gelecek Zaman
5) Geniş Zaman

B) Dilek (Tasarlama) Kipleri

1) Dilek-Şart (Koşul) Kipi
2) İstek Kipi
3) Gereklilik Kipi
4) Emir Kipi

UYARI

Duyulan geçmiş zaman eki (-mış / -miş) bazen sonradan farkına varma anlamı da katabilir.

Akşam televizyon izlerken uyuyakalmışım.

Duyulan geçmiş zaman eki (-mış / -miş) bazen görülen bir durumu da aktarabilir.

Saçların şimdiden ağarmış.

2) Duyulan (Öğrenilen, miş'li) Geçmiş Zaman: -mış, -miş, -muş, -müş

- Anlamışım — Anlamışız
- Anlamışsın — Anlamışsınız
- Anlamış — Anlamışlar

3) Şimdiki Zaman: -yor, -makta

- Anlıyorum — Anlıyoruz
- Anlıyorsun — Anlıyorsunuz
- Anlıyor — Anlıyorlar

4) Gelecek Zaman: -acak / -ecek

- Anlayacağım — Anlayacağız
- Anlayacaksın — Anlayacaksınız
- Anlayacak — Anlayacaklar

5) Geniş zaman: -r, ar, -er

- Anlarım — Anlarız
- Anlarsın — Anlarsınız
- Anlar — Anlarlar

B) DİLEK (TASARLAMA) KİPLERİ: Zaman anlamı taşımayan bu kipler tasarlama anlamlı kiplerdir.

1) Dilek-Şart (Koşul) Kipi: -sa, -se

- Anlasam — Anlasak
- Anlasan — Anlasanız
- Anlasa — Anlasalar

2) Gereklilik Kipi: -malı , -meli

- Anlamalıyım — Anlamalıyız
- Anlamalısın — Anlamalısınız
- Anlamalı — Anlamalılar

3) İstek Kipi: -e , -a

- Anlayayım — Anlayalım
- Anlayasın — Anlayasınız
- Anlaya — Anlayalar

4) Emir Kipi: Eki yoktur.

Şahıs ekleriyle çekimlenir.

- ________ — ________
- Anla — Anlayın(ız)
- Anlasın — Anlasınlar

Basit Çekimli (Zamanlı) Fiil: Bir tane kip eki almış fiilerdir.

- Geldi, donmuş, okuyor, bakacak, bilir, yazsa, çıkmalı, dinleye, otur…

Birleşik Çekimli (Zamanlı) Fiil: İki tane kip eki almış fiilerdir.

- Gelmişti (hikaye),dönecekmiş (rivayet), çözmüşse(şart)

a) Hikâye Birleşik Çekimli Fiil: İkinci kip eki "i - di"dir.

◗ Fiil + kip + i - di

- Gel + ir - di

(İkinci kip eki "i - di" olduğu için "geniş zamanın hikâyesi" denir.)

b) Rivayet Birleşik Çekimli Fiil (miş): İkinci kip eki "i - miş"tir.

◗ Fiil + kip + i - miş

- Dön + ecek + i - miş

(İkinci kip eki "i - miş" olduğu için "gelecek zamanın rivayeti" denir.)

c) Şart Birleşik Çekimli Fiil: İkinci kip eki "i - se"dir.

◗ Fiil + kip + i - se

- Çöz + müş + i - se

(İkinci kip eki "i - se" olduğu için "öğrenilen geçmiş zamanın şartı" denir.)

Fiillerde Anlam (Zaman-Kip) Kayması:

Cümlenin anlamına göre yüklemde bulunması gereken kip yerine başka bir kip ekinin kullanılmasıdır.

- 2004'te Ankara'da doğdum. (doğmuşum.)
- Fatih 29 Mayıs 1453'te İstanbul'u fethetti. (fethetmiş.)
- Nasreddin Hoca bir gün pazara gider. (gitmiş.)
- Yarın pikniğe gidiyoruz. (gideceğiz.)
- Her sabah erken kalkıyorum. (kalkarım.)
- Bizim oralara kar yağmış olacak. (olmalı.)
- Seneye onlar da sınava giriyor. (girecek.)
- Çimlere basmayalım. (basmayın.)

Fiillerde Olumsuzluk:

Fiillerin olumsuzu "-ma, -me" eki ile yapılır.

Gelmedi, bakmamış, dönmüyor, bilmeyecek, okumaz…

UYARI

Birleşik çekimli fiilde 2. kipteki (-i) bitişik yazılışta düşer.

• koşuyor + i - di → koşuyordu

• gezer + i - miş → gezermiş.

• oynar + i - se → oynarsa

UYARI

Geniş zamanın olumsuzu "-maz,-mez" ekiyle yapılır.

Gelmem	Gelmeyiz
Gelmezsin	Gelmezsiniz
Gelmez	Gelmezler

UYGULAMA ALANI

Aşağıdaki cümlelerdeki fiilerin özelliklerini ilgili yerlere (✓) işareti koyarak belirleyiniz.

Cümle	Kılış fiili	Durum fiili	Oluş fiili	Basit çekimli fiil	Birleşik çekimli fiil	Anlam kayması
Onlar da bizim arabayla gelse.						
Herkese bir şeyler ikram ederdi.						
Evi tekrar eski hâline getirmeyi unutma.						
Bahçeye kiraz ve vişne ağacı dikmişler.						
Nereye gittiklerini bir türlü öğrenemedim.						
Haftaya yine burayı ziyarete geliyoruz.						
Hangisinin başarılı olduğunu bundan sonra göreceğiz.						
Bu kitabı o herkesten önce bitirmiş.						
Bulunan telefonun kendisininki olmadığını söyleseydi						
Çalışsaydı onun da şimdi bir arabası vardı.						
Bu şehre her geldiğinde bizi sorarmış.						
Cebindekileri hemen çıkardı.						
İşle ilgili sorunlarımızı hep o giderdi.						
Saksıdaki çiçeklerin yaprakları sarardı.						
Atatürk, Samsun'a 19 Mayıs 1919' da çıktı.						
Hasta olan çocuklar dışarı çıkmamalıydı.						
Onun kimlerin iyiliği için çalıştığını hepimiz her zaman biliyoruz.						
Her bayram bizi telefonla arardı.						
Her gün mutlaka kitap okumalısınız.						
Çocuklar da bizimle geleydi.						
Dünya'nın hareketlerini izliyordu.						
Okula gitmeyi iple çekiyormuş.						
Çektiklerimizi sizlere de anlatsa mıydık acaba?						
Bütün problemlerin kaynağını bulabilseydi.						
Kitaptaki soruların tamamını çözsün.						
Eve gelirken markete uğrar ve çocuğuna süt alır.						
Yolların bozuk olması kazalara neden oluyordu.						
Pencerenin önündeki koruma demiri iyice paslanmış.						
Onun önderliği birçok yöneticiye kılavuz olmuştu.						
Dolabı her açtığında yiyecek bir şeyler bulurdu.						
Okuldan eve geldiği saatler hep acıkıyor.						

1 PEKİŞTİRME TESTİ

1. Oluş fiilleri, herhangi bir etki altında olmaksızın bir varlıkta kendiliğinden oluşan değişikliği anlatan fiillerdir. Oluş eylemiyle, nesnenin üzerinde gerçekleşen değişimin istem dışı olduğunu yani kendiliğinden olduğunu anlarız.

   Buna göre aşağıdaki cümlelerin hangisinde oluş eylemine yer verilmiştir?

   A) Sınav sonuçları bir hafta içerisinde açıklanacak.

   B) Çocukları hayvanat bahçesine götürecekler.

   C) Bu araba beş sene içinde çok hızlı eskidi.

   D) Dayımlar dün geldi, bir hafta sonra gidecekler.

   E) Umudumu yarınların mimarı olacak gençlere bağladım.

2. İş (kılış) fiilleri bir işi, hareketi anlatan fiillerdir. Bu işi yapan bir özne vardır ve bu işten etkilenen bir nesne bulunur.

   Bu açıklama göz önüne alındığında aşağıda verilen eylemlerin hangileri tümüyle iş (kılış) **eylemleridir?**

   A) Kapatmak, araştırmak, çizmek, kırmak

   B) Morarmak, beslemek, büyümek, ölmek

   C) Kesmek, sevmek, bakmak, korkmak

   D) Durmak, yürümek, bulunmak, kırmak

   E) Sararmak, kararmak, yutmak, susmak

3. I. Bazıları, maça arkadaşının biletiyle giriyormuş.

   II. Canım annem kahvaltı yapmadan beni okula göndermezdi.

   III. Keşke zamanında farklı türlerde kitap okusaydım.

   IV. Bileydim sana böyle aldanmazdım vefasız yar.

   V. Bu şehir, bir trafik yoğunluğu ile hoş geldin diyordu.

   Yukarıdaki cümlelerin hangisinde eylem "şimdiki zamanın hikâyesi" **biçiminde çekimlenmiştir?**

   A) I B) II C) III D) IV E) V

4. **Aşağıdaki dizelerin hangisinin yüklemi** "dilek – şart" **kipiyle çekimlenmiştir?**

   A) Dünyanın bütün çiçeklerini diyorum.

   B) Ben mezarsız yaşamayı diliyorum.

   C) Yetiştirdiğim bahçe yarıda kalmasın.

   D) Bir gün dertlerimi sana anlatabilsem.

   E) Çiçeklerde açar benim gizli arzularım.

5. **Aşağıdaki cümlelerin hangisinde fiilin yapılış zamanıyla cümlenin söylenme zamanı aynıdır?**

   A) Mert, artık ödevlerini düzenli yapacakmış.

   B) Yarınki dil ve anlatım sınavına hazırlanıyorum.

   C) Bu akşam birlikte maçı seyrediyoruz.

   D) Mahallemize yeni bir market açılıyor.

   E) Bu yaz Antalya'ya tatile gidiyorum.

6. (I) Niğde ile Kayseri arasındaki yolu, Faruk Nafiz'in İstiklâl Muharebesi senelerinde kona göçe üç günde aştığı o uzun mesafeyi, ben bugün otoray denen yeni icat bir âlet içinde, âdeta uçarak geçiyorum. (II) Akşamın beş buçuğunda hâlâ Niğde istasyonunda kahve içiyordum. (III) Sokak fenerleri yanarken Kayseri'de olacağım. (IV) Ulukışla ile Kayseri arasında günde iki sefer yapan bu arabaların, birinci ve ikinci sınıf yolcuları için, şoförün arkasında dört maroken koltuğu, camekânlı bir kapı ile buradan ayrılan geri tarafında da demokratlara mahsus, yirmi otuz kişilik kanepesi var. (V) Bazı şakacı yolcular lüks kısma lortlar kamarası, ötekine avam kamarasın adını takmışlar.

Yukarıdaki parçada numaralanmış cümlelerden hangisinin yüklemi çekimli eylem değildir?

A) I B) II C) III D) IV E) V

7. **Aşağıdaki cümlelerin hangisinde fiil, farklı kişiyle çekimlenmiştir?**

A) Bastığın yerleri toprak diyerek geçme, tanı!
B) Köyünü zaman zaman ziyaret etmeyi unutma.
C) Zamanla alışacaksın bulunduğun ortama.
D) Sakın bir söz söyleme, yüzüme bakma sakın!
E) Bütün dertler, sıkıntılar bizden uzak olsun.

8. **Aşağıdaki cümlelerin hangisinde yüklem farklı bir kiple çekimlenmiştir?**

A) Çoruh Nehri, bu şehri ortadan ikiye ayırır.
B) Gül yüzlü yar gurbetten bana mektup yazmış.
C) Toplantıdan sonra bütün sınıfları boşaltın.
D) Askerliği süresince hiç ev iznine ayrılmamış.
E) Yaşlı adam ömrünün son günlerini burada geçirdi.

9. **Aşağıdaki cümlelerden hangisinin fiil kipinde anlam kayması vardır?**

A) Toprakkale'ye ulaştığımızda güneş doğuyordu.
B) Yıllardır görüşemediğim üniversite arkadaşlarımla sohbet ettik.
C Bizim buralarda akşamları ateş etrafında masallar anlatılır.
D) O andaki tavırlarımızla küçük çocuklara benziyorduk.
E) Yarın sabah ilk uçakla Ankara'ya hareket ediyoruz.

10. Bozkırla kaplı bu yörede rüzgâr serttir, güneş serttir,doğa sert bakar insana. Geniş düzlüklerin sarısı da yeşili de büyük ve savaşçı uygarlıkların köklerini taşır içlerinde. Türklerin, Çinlilerin, Acemlerin ve Rusların, atlarının ayaklarıyla eştiği bu topraklar binlerce yılın kutsal insanlık mirasının vatanıdır. Ağaçsız, dolayısıyla da gölgesiz olan bu ören yerinde bulunan Hitit İmparatorluğu dönemine ait Sfenksli Kapı,şehrin batısındaki Poternli Kapı ile yerel müzeyi,aynı gün ziyaret edebilirsiniz.

Bu parçada basit zamanlı kaç eylem kullanılmıştır?

A) 1 B) 2 C) 3 D) 4 E) 5

ÇAP

11. Aşağıdakilerin hangisinde yüklem, oluş fiilidir?

A) Bu mevsimde Boğaz'da sarı renkli ve hoş kokulu mimozalar açar.

B) Geçmişini iyi bilmeyen toplumların geleceklerinin karanlık olacağına inanılır.

C) Herhangi bir yazının bir satır başından öteki satır başına kadar olan bölümüne paragraf denir.

D) Bir metindeki cümlelerin anlam ve yapı yönünden bir uyum içerisinde olması gerekir.

E) Hayatı daha kolay bir hâle getirmek için başkalarının tecrübelerinden yararlanmalıyız.

12. I. Kanadı kırık kuş merhamet ister.

II. Ürkek ürkek bakar tavşanlar dağa.

III. Açma pencereni perdeleri çek.

IV. Zambaklar en issiz yerlerde açar.

V. Zaman ne de çabuk geçiyor Mona.

Yukarıdaki numaralanmış dizelerden hangisinin yükleminde "zaman" **anlamı yoktur?**

A) I B) II C) III D) IV E) V

13. (I) Tiftik keçisi veya Ankara keçisi, Ankara'ya has bir keçi türüdür. (II) Ataları, 13. yüzyılda Orta Asya'dan Anadolu'ya göçen Türkler tarafından, Hazar Denizi'nin doğusundan getirilmiştir. (III) İç Anadolu'nun iklim özelliklerine adapte olmuş ve zamanla Ankara'ya özgü bir hayvan olmuştur. (IV) Ankara keçisi Ankara'nın bütün ilçelerinde yetiştirilmekle beraber, en çok Ayaş, Beypazarı, Güdül ve Nallıhan ilçelerinde yetiştirilir. (V) Tüyünün tiftik olmasından dolayı tekstilde, peruk ve oyuncak yapımında da kullanılır.

Yukarıdaki parçada numaralanmış cümlelerden hangisinin yüklemi çekimli eylem değildir?

A) I B) II C) III D) IV E) V

14. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde hem basit, hem birleşik çekimli fiil kullanılmıştır?

A) Uzun otların dalgalandığı sırtlarda derin ve soğuk sularla dolu sarnıçlara düşmemek için dikkatle yürüyoruz.

B) Köprülü Kanyon, nisan sonlarında erguvan ağaçlarının pembe çiçekleriyle kaplanır.

C) Bu yörede bin bir türlü çiçek ve baharın taze kokusu insanı kendinden geçirir.

D) Deniz yakasının yolla oluşturduğu sınırı, çamlar ve rengârenk erguvanlar çizmiş.

E) Kapıların üzerindeki taşlara resimlere bakılırsa kuş gagasını andıran kapı tokmakları bize bir şeyler anlatıyor.

15. Aşağıdakilerin hangisinin yükleminde şimdiki zaman anlamı yoktur?

A) Çok acıkan kedi önündeki kaptaki sütü içiyor.

B) İki saattir bu köşede yolcu otobüsünü bekliyorum.

C) Annem mutfakta misafirler için yemek hazırlıyor.

D) O, her zaman istişarenin daha doğru olacağına inanıyor.

E) Yarınki sınavım için odamda iki saattir çalışıyorum.

16. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde fiil kullanılmamıştır?

A) Sanatçının mektupları bir araya getirilerek bir kitap oluşturulmuş.

B) İstanbul'da yetişmiş kimi çağdaş yazarların hoş bir tutumu var.

C) Burundaki tüycükler nefes alırken dışarıdaki kirli havadan gelen kaba tozları tutar.

D) Yaban mersini, vücudumuzda bulunan birçok maddeyi dengeliyor.

E) Kuşkular, en kötü gerçeklerden daha çok hırpalar insanı.